

CAPUT V

I.—State et nolite iterum jugo servitutis confineri.

Quasi dicat. Quare cum haec ita sint, vestrae memores dignitatis, libertatisque, ne subjiciatis vos legis servituti. Jugum servitutis legem Mosaycam nominat, quod esset observatu difficilis. Hortatur autem eos ne iterum in eam servitutem recidant, non quod ipsi antea legi servierint, sed quod antea eas religiones coluerint, quae et ipsae certos deligebant et observari praecipiebant dies, et sacrificandi ritus praescribebant varios, atque molestos. Porro quod Paulus hic Galatas adhortatur, id ad Christianos pertinet universos, quos a peccati semel liberatos jugo, non decet vitiis se iterum in servitutem addicere, quorum et gravissima est servitus, et turpissima. Sed quod Galatae fortasse dicerent, se tantum circuncidi velle, ut pro filiis haberentur Abrahami, qui et ipse circuncisus est, caeteras legis observantias observare nolle: circuncidi autem velle, ita ut conservarent tamen fidem in Christum, id Paulus magna cum asseveratione rejicit, dicens:

2.—Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circuncidimini, Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est universae legis facienda.

Ne existimetis, inquit, observantias legis posse dividi, aut cum illis Christi fidem conjungi posse, si unam circumcisionem suscipitis, et caetera legis onera necesse est ut subeat. Et vel una circumcisione suscepta, salus animi

amittitur ea quam attulit Christus: itaque Christus vobis nihil proderit. Quod ut magis adhuc explicet, addit:

3.—Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini: a gratia excidistis.

Id est, Spoliati illo estis, Christum amisistis, redditus est vobis ociosus et inutilis Christus. EVACUATI ESTIS. Hoc est, non solum nullum ex Christo in posterum haurietis bonum, sed et quae hactenus hausistis, amittetis omnia, vacuique omnino remanebitis. EVACUATI ESTIS. Verbum graecum *καταρχεισθαι*, aboliri proprio significat, et pro ocioso et inutili haberri, *ἄργος* enim ociosus est. Scholia porro Graeca ita id interpretantur, ac si dictum a Paulo esset, abscissi estis a Christo, ducta metaphora a vite; nam et Christus vitis dicitur, a quo, qui abscissi sunt, quia in ipsum non credunt, et ipsi ociosi Christo sunt, et illis Christus, quod neque ipsi salutares justitiae edunt fructus, neque Christus influit in ipsis, ut in palmites vitis influit. QUI IN LEGE JUSTIFICAMINI. Id est, qui legem observatis spe justitiae consequendae. Itaque justificamini dixit non pro re, sed pro opinione, et existimatione ipsorum, nam lex neminem justificat. Ergo, inquit, inutilis vobis Christus erit, et a gratia excidetis illius, si spem justitiae obtainenda reponitis in lege, et ideo ejus cultores esse cupitis. Nam Graeci, e quibus erant Galatae, cur Mosaycam servare legem vellent nihil habebant, nisi quod a pseudoapostolis in errorem inducti credebant legem vim habere ad efficiendam justitiam, a quo errore semel liberati si essent, reliquus Evangelicae doctrinae atque vitae cursus planus erat et inoffensus illis. Quare id tantum, aut certe id potissimum agit Paulus, ut ex eorum evellat animis hanc male susceptam, ac penitus imbibitam de legis justitia opinionem. Sequitur:

4.—Nos enim spiritu ex fide spem justitiae expectamus.

Id est: Nos ex fide, et non ex observantia legis, accepto Spiritu Sancto, scilicet (quo nomine cum ipsum Spiritum, tum illius dona charitatis, et gratiae complectimur) igitur eo accepto, et ipsi justi sumus, et spem concipimus, spem justitiae habituros esse nos, id est speratam justitiam, aut quod ob justitiam speratur praemium (1), sicut alibi coronam justitiae vocat, quod redditur pro justitia, quoniam germinat ex illa, est enim gratia semen gloriae. Itaque opponit fidem hominem cum eo, qui ex fideli in Judais-
mum delabitur, et de hoc, quia spem consequendae justitiae in lege ponit, affirmat, spiritum Christi si quem habebat amittere, et aeternae vitae praemium non consequi. At de illo qui in uno Christo spem constituit salutis suae, dicit, et spiritum gratiae habere ipsum, et ex eo vitae aeternae consequendae certam spem. Itaque ex viva in Christum fide tanquam e radice pullulare omnia. Unde sequitur:

5.—Nam in Christo Jesu neque circuncisio aliquid valet, neque praeputium, sed fides quae per charitatem operatur.

In Christo Jesu, id est, apud Christum, neque generis neque observantiarum ratio aliqua valet quidquam, nisi viva in ipsum fides adsit. Vel, in Christo, id est, ad percipiendum fructum e Christi morte, nihil illa valent. Praeputium vocat gentes, gentiumque vitae instituta, circumcisionem autem Judaeos, et Judaeorum legitimos ritus: fidem autem per charitatem operantem vocat, fidem vivam, quae scilicet a charitate vim operandi habet. Nam Lutherani hoc Pauli testimonium, quo illorum detegitur et coarctatur error, falsis interpretationibus varie pervertunt.

(1) II Tim. IV.

Dicunt justitiam constare sola fide; at quia ex fide necessario charitas oritur, ideo fidem per charitatem operari dici, id est, fruticare charitatem, ex quo non sequi charitate justitiam contineri. At Catholici, quoniam fidem esse posse sine charitate fatentur, ex fide necessario oriri charitatem negant, contra potius docent omne bene operandi principium, omnemque vim duci a charitate, quando neque ipsa fides operari quidquam coelesti praemio dignum potest, nisi eam et excitet, et fulciat, et imbuat charitas, idque Paulum docere cum dicit, fidem operari per charitatem. Sequitur:

**6.—Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?
Nemini consenseritis: persuasio haec non est ex eo, qui vocat vos, etc.**

Absoluta confirmatione, et quod Paulus proposuerat legem non justificare, et inutiliter atque noxie cum Evangelio conjungi, firmissimis rationibus confirmato, convertit sermonem suum ad Galatas, eosque ut ad pristinam mentem redeant adhortatur, et adhortationi intermiscat affectus dulcissimos. CURREBATIS, inquit, BENE. Cursum figurate vocat fidem in Christum et institutum Christianae vitae, quomodo et alibi de se loquens scribit (1): Bonum certamen certavi, cursum consummavi, metaphora ducta a pugilibus et cursoribus, quorum illa aetate usus in sacris certaminibus erat frequens. Et alibi (2). Sic currite ut comprehendatis, et omnino bonorum vivendi ratio cursus vocabulo in sacris litteris nominatur. In Canticis (3): Trahe me post te, curremus. Idque nominatur propter duplē causam. Una, quia nunquam ocliantur, semper alia aliis bona opera adjungunt, tempus a bono opere vacuum præterire non sinunt: cum quiescant, laborant; cum feriantur

(1) II ad Timo. IV. (2) I ad Cor. IX. (3) Can. I.

negotiosi sunt, qua de re sponsa dicebat: Ego dormio, et cor meum vigilat (1). Id est: Cum dormio vigilo: cum deses videor, curro: cum ocior, tum bonis operibus maxime insisto; bonorum enim ocia negotiosa sunt, et fructuosa. Altera, quia in hujus vitae bonis non immorantur uti reliqui, qui in eis domicilium vitae suae, et quietis sedem constituant. Nam etsi ea bona fugacia sint, tamen eorum studiosi praeterlabi sibi ea non sinunt, et repetendis voluptatibus, voluptatumque usu secum ipsa retinent quoad possunt. Itaque illa quidem quod necesse est, ipsos deserunt, ipsi autem se ab illis deserit nunquam patiuntur, ne mortui quidem; eorum enim cupiditatem secum una ferunt, quae ipsos excruciet. Justi vero cursim ista omnia degustant, aut ne degustant quidem; itaque ad illos Paulus (2): «Hoc autem dico fratres, tempus breve est, reliquum est, ut qui habent uxorem tanquam non habentes sint, et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, praeterit enim figura hujus mundi». CURREBATIS BENE, inquit, QUIS VOS IMPEDIVIT. Id est, prohibuit ne progrederetis ulterius, aut certe alio convertit cursum vestrum. Et addit interpretationis gratia: NON OBEDIRE VERITATI? id est, cum in veritate cognoscenda, et sequenda, tantos progressus fecissetis, ab ejus obedientia eximere quis vos potuit? OBEDIRE. Graecum πειθεσθαι, et obtemperare significat, et sibi persuaderi sinere, quorum alterum ad affectum spectat, alterum ad mentem pertinet, veritas enim Evangelii in utraque animi nostri parte dominari debet. Nam quae vera esse quis judicat, iis nisi parat nisique ex eorum praescripto vitam suam regat, gravioris poenae reum ipsum constituent.

Addit: NEMINI CONSENSETIS. Haec desunt in nonnullis exemplaribus Latinis, et omnibus Graecis atque Syris; et qui ante Hieronymi tempora hanc explanarunt epistolam, eorum non meminere, quibus etiam addendi sunt Au-

(1) Can. v. (2) I ad Cor. vii.

gustinus, Theodoreetus, atque Chrysostomus, tum etiam Primasius, Theophilatusque. Itaque Divus Hieronymus sic scribit hoc loco. Quia neque in graecis libris, neque in iis, qui in Apostolum commentati sunt, hoc scriptum invenimus, praetereundum videtur.

Quare sequitur: PERSUASIO HAEC NON EST EX EO, QUI VOCAVIT VOS. Id est. Vel ex eo intelligere poteritis hanc vestram persuasionem de Judaismo sociando cum Evangelio pravam ac perniciosa esse, quia non congruit cum priore vocatione vestra, ac proinde non est ab eo auctore, qui vos de principio vocavit. Non congruere cum priore vocatione manifestum illis erat. Priorem autem vocationem auctore Deo fuisse factam, ex eo cognoscere poterant, quod ea donum Spiritus Sancti consequuti sunt. Sequitur:

7.—Modicum fermentum totam massam corruptit, ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapientis, qui autem conturbat vos, portabit judicium suum quicumque est ille.

Fermenti nomen, et res in sacris Litteris transfertur ad animi significanda vitia, quod ea quamvis specie parva, tamen in animo recondita fermenti instar, facile ipsum inficiant, et contaminent. Ponit autem interdum pro vitiis in genere, ut id ponit Paulus in illo (1): Expurgate vetus fermentum, id est, omnem labem animi. Interdum pro uno certo hypocrisis vito, ut Christus apud Lucam (2): «Cavete vobis a fermento Pharisaorum, quod est hypocrisis, interdum vero pro errore doctrinae, ut fit in hoc loco. Dicit ergo Paulus, modico fermento totam corrupti massam, id est, errore quamvis parvo infici veritatem doctrinae, quia Galatae non quidem legis omnes admittebant ritus, sed circuncisionis tantum observantiam, qua una admissa ut affirmat, Evangelicae doctrinae contaminaba-

(1) I ad Cor. v. (2) Luc. v.

tur puritas: EGO CONFIDO IN VOBIS IN DOMINO, QUOD NIHIL ALIUD SAPIETIS. Dicit se non habere illos pro desperatis, quo tacite ipsos ad mutandam sententiam cohortatur et invitat. Aliorum enim de nobis bonae opinioi atque expectationi respondere ipsi natura cupimus. IN VOBIS. Id est, de vobis, hebraico loquendi more. Ergo dicit se bene sperare de illis in Domino, id est, fere exploratum ipsi esse, futurum ut Dominus eorum mentem mutet, eisque ostendat quanto versentur in errore. QUI AUTEM CONTURBAT VOS PORTABIT JUDICIJ SUUM, QUICUMQUE ESTILLE. Id est, vos, uti spero, mentem in melius mutabitis, at qui vos decepit, in erroremque induxit, is gravissimas poenas dabit: PORTABIT JUDICIJ SUUM. Hebraismus est, pro graviter punietur. Sequitur:

8.—Ego autem fratres, si circuncisionem adhuc praedico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis, utinam et abscindantur, qui vos conturbant.

Seductores illi, quo facilius Galatis persuaderent, dicebant et ipsum Paulum probare circuncisionem, utpotequi Timotheum jam Christianum factum circunciidi fecisset, de qua re mentionem supra fecimus. Hujus ergo rei suspicionem a se removet, dicens: SI CIRCUNCISIONEM ADHUC PRAEDICO, QUID ADHUC PERSECUTIONEM PATIOR? Id est. Si auctor sum suscipienda circuncisionis, uti isti qui, seducunt vos, dictitant, quid adhuc persecutionem patior? id est, cur mihi infesti sunt legis studiosi Judaei? Colligit igitur falsum esse, quod de circuncisione a se probata jactabant ex odio Judaeorum adversus ipsum. Nam quod opinio percrebuerat apud Judaeos Paulum inutilem esse circuncisionem dicere, et abrogatam legem esse docere, idcirco illum Judaei extinctum cupiebant.

Et eodem spectat, quod addit: ERGO EVACUATUM EST SCANDALUM CRUCIS. Evacuatum est, id est, sublatum est id,

quod Judaeos offendit et absterret a fide Christi crucifixi. Nam quod Judaeos maxime avertebat a Christo, id, scilicet erat, quod is sua morte legem antiquasse, et abrogasse diceretur.

Sed subjicit: UTINAM ABSCONDANTUR, QUI VOS CONTURBANT. Id est. Me auctorem esse volunt circuncisionis suscipienda studiosi ipsi circuncisionis. Itaque, et vos decipiunt, et de me falsa loquuntur, opto ergo, ut tales qui sunt, quique tantum circuncisionis studium praeseferunt, me ut etiam trahere studeant ad suas partes, penitus abscindantur, id est, non solum circunciduntur, sed abscindantur etiam. Lusit ex ambiguo, aut ex affini elegantissime, quod ad id genus salsa orationis pertinet, quod cum acerbitate conjungitur: quodque φοβερὰς χάριτας vocat Demetrius. Hoc tamen ipsum quidam sic exponunt. Utinam non solum circunciduntur isti, qui circuncisioni tantopere student, sed etiam abscindantur, id est, exsecantur virilibus penitus amputatis. Sic Chrysostomus, Theodoretus, Hieronymus, Oecumenius, scholiaque graeca, quorum ascribam verba: De vobis mihi cura est, de iis autem qui vos labefactant non amplius labore: illi itaque non solum circunciduntur, sed utinam etiam seipso exsecuerint. Et Divus Thomas, qui sic: Utinam non solum circunciduntur, sed etiam totally castrentur. Neque Augustinus ab his dissidet, nisi quod exsectionem in bonam partem accipit, et metaphorice interpretatur pro observantia Evangelii, quod qui colunt, se castrasse propter coelorum regnum dicuntur. Cui Anselmus accedit, et quod vocant Glossema ordinarium. Sed pudens, mea sententia, Ambrosius, et novi quidam interpretes abscindantur, exponunt, separantur et repellantur (1). Nam et hoc Pauli pudorem et gravitatem magis decet, et est simile illi. Qui non amat Christum Jesum, sit anathema.

Sed occurrit quaestio, an Paulo male precari licuerit

(1) 1 Cor. xvi.

contra Christi, atque adeo ipsiusmet Pauli praescriptum. Nam ad Romanos scribit (1): Benedicite, et nolite maledicere. Et alibi (2): Maledici regnum Dei non possidebunt. Hieronymus non satis excusasse a vitio Paulum videtur. Augustinus dictum interpretatur in bonam partem: optare enim ait, Evangelici ut fiant spadones, id est, Christi cultores. Sed non necesse est ad ista confugere. Constat enim optare licere primum ut mali in malum incident, quod eos in viam revocet: deinde, ut deleantur mali, non ipsorum odio, sed vitiorum, quo peccati regnum aboleatur. Postremo subintellecta conditione nisi resipiscant ut funditus intereant (3). Adde saepe in sacris Litteris imprecations hujusmodi non esse maledicta, sed rerum futurarum vaticinia, cujus rei exempla sunt obvia. UTINAM EXCINDANTUR, QUI VOS CONTURBANT. Graece: οὐ αναστατοῦντες ὥμας, id est, qui vos de statu dimovent, et ut interpretatur Chrysostomus, qui vos patria pulsos, et libertate spoliatos in exilium mittunt. Nam vera patria Ecclesia Christi est, et vera libertas non servire peccato, quibus hi seductores Galatas spoliabant bonis. Quare recte subjungit:

9.—Vos autem in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem spiritu servite invicem.

Id est. Nulla causa est, quare istorum monita et persuasions sequamini, quibus vos ad servitutem legis vocant, hoc est, in exilium mittunt, propriis sedibus pulsos, alioqui cives conscriptos in Hierusalem superna, et vera donatos libertate per Christum. VOS AUTEM IN LIBERTATEM VOCATI ESTIS. Cujus libertatis ea vis est, non ut putetis licere vobis intemperanter agere, et malis cupiditatibus indulgere, sed ut, quae honesta sunt, libere tanquam filii,

(1) Rom. XII. (2) I Cor. VI. (3) S. Tho. II, II q. LXXXIII, ar. 3.º

et non ut servi flagrorum metu faciatis. Itaque adjungit: TANTUM NE LIBERTATEM IN OCCASIONEM DETIS CARNIS. Nam quoniam saepius affirmarat liberos ipsos esse, saepiusque suae illos admonuerat libertatis, jure veretur ne ejus nominis vi, non satis intellecta, decepti arbitrentur se legibus solutos sic esse, ut sibi liceat quidquid libeat. Quare id corrigit, et hanc Christianorum hominum libertatem, duabus astringit legibus. Una ne ad carnem pertinere hanc libertatem potent, id est, ne arbitrentur quod Mosaycis sint soluti legibus, ideo cupiditatibus indulgere posse suis. Altera, ut intelligent, si minus legum Mosaycarum imperio atque metu ut antea, tamen charitatis ductu atque jussu alias aliis mutuo servire debere.

Qua de re sequitur: SED PER CHARITATEM SPIRITUS SERVITE INVICEM. Id est, istam, quam praedico Christiani hominis libertatem, non ego illam ab officiorum honestate liberam esse volo, sed potius cum mutuae beneficentiae charitate conjungo. Quid igitur est servire legi, dicet aliquis, si hoc non est? aut quae est ista Christianorum libertas, quae tuo arbitratu quidquid velis agere non sinet; sed cupiditatibus fraenum injicit, officiorum in alios grave nobis onus imponit? Id ut recte intelligatur (nam prave hoc dum intelligunt Lutherani, leges Ecclesiae omnes rejiciunt), adverti debet, Christianae libertatis omnem vim atque rationem consistere primum in eo, ut peccatum non dominetur in membris nostris. Dominatur autem peccatum in animo, quando ipsum maculat atque inficit, et vis illius in ipso viget nullis gratiae vinculis coercita, aut astricta. Deinde in eo, ut non timore coacti ut servi, sed amore virtutis inducti ut filii, quae sunt recta faciamus. Postremo in eo, ut Mosaycis non jam amplius constricti legibus teneamur. Quae omnia Christus Jesus iis tribuit, qui se diligunt, et ea plane efficit in ipsorum animis, suorum meritorum, atque virtutis summa efficacia. Nam et eos solvit lege Mosayca, quia quae illa adumbrabat, re ipse perfecit,

itaque evanuit umbra, adventu veritatis: et eosdem liberat a dominatu peccati, eorum mundans animos, et spiritum coelestem indens in eis, et cupiditatem honesti inserens incordibus eorundem per gratiae infusionem, qua cum peccatum delet, tum etiam malam libidinem, id est, peccati concupiscentiam coeret. Haec igitur est Christianae ratio libertatis, atque his terminis continetur. Ex quo primum efficitur non esse hujus libertatis indulgere posse carnis cupiditatibus, sed id potius cum illo pugnare maxime. Nam ejus est non esse sub dominatu peccati, cui tunc certe subjicimur quando libidini obsequimur: qui enim ei obsequuntur, servitutem serviunt et quidem durissimam. Deinde efficitur non esse item libertatis hujus rationis ductum non sequi, aut ejus legibus non teneri. Nam hanc libertatem cupiditates constituunt fraenatae juxta rationis praescriptum, ut statim dicebam, id autem praescriptum lex rationis est atque naturae, ex quo fit necesse esse, ut qui christiane liber est, his legibus et praescriptis obtineret. Postremo efficitur hac libertate humanis et Ecclesiae legibus solvi neminem, quia leges istae legi naturae serviunt et suffragant. Quare si ad praescriptum rationis studio virtutis directa vita Christianam efficit atque continent libertatem, quae ad ea praescripta exequenda et melius servanda conducunt, ea non minuant, sed potius augent, et amplificant libertatem istam. VOS AUTEM IN LIBERTATEM VOCATI ESTIS, PRATRES. Id est, vocati estis ad religionem, non quae servire vos legi Mosaycae cogat, sed quae ab ea liberet. TANTUM NE LIBERTATEM IN OCCASIONEM DETIS CARNIS. Id est. Tamen abuti ad scelus, et ad cupiditates vestras explendas hac libertate vobis concessa nolite: tunc enim profecto vere essetis turpissimorum dominorum servi. SED PER CHARITATEM SPIRITUS SERVITE INVICEM. Id est. Sed vestrum munus sit sponte et studiose et nullo coacti metu, sed libera inducti charitate servire invicem. In quo duo docet. Primo quod et quale curriculum

sit, in quo decurrere, ac exercere se, Christianus debeat homo, ne justi vita Mosaycis soluta legibus ociosa existimetur. Nam fortasse dicerent, si Christiani non tenentur praescripta Mosayca servare, nullum ergo erit Christiani hominis munus, nullum opus proprium? Quibus Paulus: Exercete vos in benefaciendo, et in mutuis officiis. Secundo docet, id ipsum non coacte atque aegre, sed libere et spontanee esse faciendum. Ac ne quis putaret leve id praceptum, aut nullius momenti esse, aut certe ita simplex, et factu facile, ut occupatos nos reddere non posset, rectissime adjunxit.

10.—Omnis enim lex in uno sermone impletur. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consummamini.

Quasi dicat, praecipio vobis ut servetis invicem charitatem: et qui vos a caeremoniis legis liberos esse dico, haec officia vobis, in quibus vos exerceatis, et vestrae pietatis in Deum documentum edatis, praescribo, quae certe officia neque pauca numero sunt, ut vos satis occupatos tenere non possint, neque contemnenda atque levia. Nam primum totam legem ista officia continent. Itaque si legis observatores esse cupitis, his officiis exercendis legem servatis, nam legis summa haec est: Diliges proximum sicut te ipsum, deinde, quia si illa negligitis, neque inter vos amatis, perniciosi vobismetipsis eritis, vosque consumetis invicem. Itaque duobus nominibus commendat id, quod ad officium Christiani hominis pertinere dicit: uno quod totius legis observantiam id unum in se contineat: altero quod ad bene atque beate vitam degendam sit imprimis necessarium. Sed et id adhuc magis explanat subjiciens: